

D66, PvdA, VVD en CDA, kreeg het arbeidsmarktbeleid weer een plaats. Voorzichtig wordt nu in gesprekken met de arbeidsvoorziening gekeken hoe een flankerend beleid zou kunnen worden gevoerd. Meteen een grote broek aantrekken, zou leiden tot dubbelingen en competentiestrijd. de provincie is er niet om de rol van de arbeidsvoorziening over te nemen.

Het idee was dat de arbeidsvoorzieningsorganisatie zou optreden als regievoerder: vraag en aanbod bij elkaar brengen. Dit is een beetje in het water gevallen. Het is ook een onmogelijke opdracht, want de aanbodkant alleen is al moeilijk genoeg. Deel van het probleem is dat de sociale en de economische poot van het openbaar bestuur vaak weinig van elkaar weten; dit zie je op alle niveaus. De arbeidsvoorziening wordt bijvoorbeeld vaak pas als laatste geïnformeerd over investeringsplannen.

De insteek van de provincie is nu om vraag en aanbod bij elkaar te brengen, bijvoorbeeld door de arbeidsvoorziening te betrekken bij het opstellen van economische beleidsplannen. Verder heeft arbeidsvoorziening onlangs duidelijk gemaakt waar zij zich op wil richten, namelijk op die personen die bemiddelbaar kunnen worden gemaakt door bijvoorbeeld scholing. Dit betekent dat mensen die door hun sociaal-maatschappelijke situatie eerst een aantal andere problemen moeten oplossen, bijvoorbeeld hun gebrekkige kennis van de Nederlandse taal of die een of andere verslaving hebben, in eerste instantie onder de verantwoordelijkheid vallen van gemeenten. Voor grote gemeenten is het geen probleem om dit op te vangen. Voor kleinere wel; zij hebben vaak onvoldoende menskracht of middelen om dit adequaat aan te pakken. dit is een witte vlek waar de provincie een rol kan spelen.

Verder wil de gemeente zich op onorthodoxe werkgelegenheidsprojecten richten. Zo heeft het uitzendbureau Start grote bedrijven in Arnhem bij elkaar geroepen om 'personal services' op te pakken. De provincie wil meedoen als werkgever en om subsidie uit Brussel te verwerven.

Daar zitten namelijk veel onbenutte gelden.

Concurrentievervalsing krijgt in het arbeidsmarktbeleid nauwelijks aandacht. Er zijn zoveel kwalen die aandacht behoeven, en de omvang van de langdurige werkloosheid wordt steeds zorgwekkender. Wel speelt de vraag of eenvoudig werk altijd ethisch verantwoord is. Staan we bijvoorbeeld met z'n allen toe dat schoenpoetsers weer in het Nederlandse straatbeeld verschijnen? We moeten oppassen niet te elitair te worden. Dat geldt ook voor het beschermen van goede CAO's, waarvoor de vakbonden zich sterk maken. Flexibele arbeid is bedreigend vanuit een sterke positie, maar misschien moet je ten behoeve van de zwakkeren wel wat water bij de wijn doen.

De milieucomponent heeft nu minder de absolute prioriteit dan vroeger. Er wordt ook gekeken naar wat nodig is met het oog op de bestrijding van de werkloosheid. de relatie tussen economische zaken en milieubeheer was redelijke gespannen. Deze begint nu echter beter te worden. er is inmiddels meer sprake van een gezamenlijke aanpak, dan van een competentiestrijd. Deze verhouding is overigens sterk afhankelijk van de persoonlijk van de betrokken gedeputeerden, de politieke kleur is daarbij niet allesbepalend.

De toegevoegde waarde van de provincie zit hem in het feit dat het hier om een tussenbestuur gaat. De provincie is nauwelijks of niet betaler, noch wetgever, maar heeft wel een grote regio onder haar beheer. Zo kan zij van een afstand bekijken waar witte vlekken of overlappings ontstaan en de rol van coördinator of initiator op zich nemen. Neutraliteit boezemt al gauw vertrouwen in.

D66 heeft de pretentie het beste van links en rechts te verenigen. De linkerkant zou op sociaal-economisch terrein wat meer body mogen krijgen. Sowieso lijkt D66 koudwatervrees te hebben om zich duidelijk te profileren op sociaal-economisch beleid met een eigen herkenbaar smoel." (CK)

De leefbaarheid van de regio

In gesprek met Kees Verhaar

“De kernproblemen van de Friese economie zijn in feite de klassieke problemen waar ook de regionale economie zich van oudsher mee bezighoudt en hebben simpel samengevat alle te maken met 'achterop liggen'. Zo ligt bijvoorbeeld het door de mensen in de regio zelf verdiende inkomen in Friesland zo'n 15 % lager dan het landelijk gemiddelde. Na het verrekenen van belasting en uitkeringen (!) loopt dat verschil terug tot zo'n 5%. Een ander probleem is dat de structuur van de regionale werkgelegenheid zodanig is dat groei-sectoren zijn ondervertegen-

woordigd, terwijl er wel sprake is van krimp in de traditionele sectoren. Hierdoor heerst in Friesland een hoge structurele werkloosheid. Als gevolg hiervan trekken de kansrijken weg uit de regio: er is sprake van selectieve uit-migratie die de kwaliteit van de sociale infrastructuur van de regio aantast. Ik kom daar straks nog op terug. Het zijn precies deze drie problemen die - samen met de selectieve investeringsregeling op basis van congestieproblemen, een probleem dat juist specifiek is voor het westen van ons land - altijd de basis hebben gevormd voor het regionaal economische beleid.

Op het moment treedt er een versmalling van dit beleid op. Een versmalling die ik ten zeerste betreur. De nadruk komt steeds meer te liggen op de 'harde' fysieke infrastructuur. Bovendien is

Kees Verhaar is regionaal econoom bij de Fryske Akademy te Leeuwarden, secretaris van de afdeling van D66 aldaar en lid van de steunfractie voor de Staten.

ook in politiek opzicht het beleid versmald: voorheen tekenden alle betrokken ministers voor het beleid en demonstreerden zo hun betrokkenheid bij het beleid in de regio, nu is de handtekening van de staatssecretaris van EZ alleen al voldoende.

Het is zaak dat men in de politiek de brede omvang van de vraagstukken die verbonden zijn met regionale economische ontwikkeling gaat inzien. Deze verbreding is niet alleen van betekenis voor de Friese situatie, maar evenzeer voor de Randstad en Amsterdam. Ik doel op het feit dat de economische ontwikkeling mede de leefbaarheid en de draagkracht van de regio bepaalt. Het huidige, nationale beleid met de nadruk op het activeren en prikkelen van werklozen en de creatie van de zogenaamde Melkertbanen, heeft bijvoorbeeld in de regio Friesland een desastreus effect. In Friesland is een activeringsbeleid goed beschouwd overbodig. Men wil hier graag werken, maar er is gewoonweg géén werk. De Melkertbanen leiden alleen maar weer tot verdringing op de arbeidsmarkt. De nationale politiek tast zo de leefbaarheid van de regio aan. In een stad als Leeuwarden is ongeveer 25% van de inwonenden werkloos. Wat heeft het nu voor zin om daar op uitkeringen te gaan korten om mensen te activeren? Zowel de mensen hier als de politici in Den Haag dienen te aanvaarden dat men in het Noorden ook de komende decennia sterk afhankelijk zal blijven van de politiek van inkomenshervdeling in Nederland. Kijk nog eens naar de inkomenscijfers en besef dan wel dat enkele van de armste wijken en gemeenten van Nederland in precies deze regio liggen.

Het voorgaande laat onverlet dat er natuurlijk wel ontwikkelingskansen zijn voor het Noorden. Deze hebben in het algemeen te maken met de ruimte die hier nog volop aanwezig is. Het gaat ook om goed bereikbare ruimte, in tegenstelling tot wat men meestal denkt, kun je vanuit Harlingen sneller in Amsterdam zijn, dan bijvoorbeeld vanuit Dordrecht. Het Friese beleid is gebaseerd op het aantrekken van economische groei-activiteiten. De voorwaarde die hieraan gesteld moet worden, is dat het om volwaardige activiteiten dient te gaan. Dus niet om een of ander filiaal-bedrijf, dat een aantal jaren profiteert van subsidies en daarna weer verdwijnt. Daar wordt de regio niet sterker van. De bevolking staat zeer wantrouwend tegenover nieuwe economische activiteiten. En niet ten onrechte want de aanwezige ruimte moet natuurlijk niet worden gevuld met milieu-vervuilende bedrijven. Sommige mensen vrezen dat de rommel van heel Nederland in het Noorden zal worden gedropt. Dat is één dilemma voor de regio Friesland, maar er zijn er meer. Door het ontwikkelen van nieuwe bedrijfsterrinen, zoals bijvoorbeeld in Heerenveen en tussen Leeuwarden en Harlingen, probeert men in Friesland nieuwe economische activiteiten aan te trekken. Maar wat zijn de gevolgen van dit beleid voor de situatie buiten de ontwikkelingszones? Moeten de kleine dorpen zich dan geheel en al richten op het toerisme? En als de boeren ermee ophouden en wegtrekken, wie gaat er dan het landschap, ons cultureel erfgoed, onderhouden? Uiteraard dient men de middelen zo effectief mogelijk in te zetten en haast vanzelfsprekend betekent dit concentratie op enkele sectoren en lokaties, zeker voor grootschalige activiteiten, maar de grote vraag wordt dan: wat te doen met de rest van Friesland? Dit leidt onherroepelijk tot het maken van moeilijke keuzes, die soms niet of nauwelijks te legitimeren zijn. Hier blijkt duidelijk de overeenkomst met het beleid in de grote steden in het Westen, de parallel tussen de achterstandswijken daar en het platteland hier is frappant.

Ik zou nog een opmerking willen maken over de verbreding van het beleid. In het algemeen wordt de relatie tussen economische ontwikkeling en leefbaarheid, ook in culturele zin, te weinig onderkend. Vanuit de Europese Unie kunnen bijvoorbeeld belangrijke stimulansen komen voor regionale ontwikkeling. De steunfondsen voor economische herstructurering spelen voor Friesland wat dat betreft een voorname rol. Binnen Europa zoeken vergelijkbare regio's steun bij elkaar. In mijn werk heb ik bijvoorbeeld te maken met wetenschappers uit Wales, Ierland en enkele regio's in Zuid-Europa. Het zijn allemaal gebieden waar het om meer gaat dan alleen economisch 'achterlopen'. De totale leefbaarheid van deze regio's staat op het spel. Ze hebben ook te maken met de selectieve uit-migratie, waarover ik zojuist al sprak. Deze migratie kan op den duur - enigszins zwart-wit gesteld - ook de structuur van de autochtone beroepsbevolking aantasten en leidt daarmee op den duur tot een negatieve vestigingsfactor. En als dan ook nog de elite van de regio meer en meer gaat bestaan uit import, zeg maar: de hoog opgeleide werknemers van de filiaalbedrijven. Op die manier raakt economische ontwikkeling dan direct aan de culturele ontwikkeling. De autochtone Friezen, en Groningers, zijn lower-class en de allochtone Hollanders upper-class. Zo kan zich in deze provincies een inferioriteitsidee ontwikkelen ten opzichte van de Hollandse migranten en het Westen. Als je het op deze manier bekijkt, wordt de nadruk die wij in Friesland leggen op behoud van de Friese taal en instituties veel begrijpelijker. Ook in andere Europese regio's zie je dat mensen opkomen voor een goede combinatie van culturele eigenheid en economische ontwikkeling.

Als regionaal econoom aan de Fryske Akademy doe ik onderzoek naar de Friese situatie en probeer ik deze resultaten zo goed mogelijk over te brengen op de politici hier. Niet alleen naar vakgenoten, maar ook naar een breder publiek en de politiek. Als wetenschapper maakt het doorgeven van resultaten van onderzoek aan een breder publiek deel uit van je publieke verantwoordelijkheid. Vanuit onze onafhankelijkheid kunnen we proberen het denken over regionale economische ontwikkeling te beïnvloeden. Beïnvloeding vanuit de wetenschap is een kwestie van lange adem. Vanuit dit oogpunt maak ik me ook zorgen om de kennisinfrastructuur in Nederland in het algemeen en in Friesland in het bijzonder. Er is de laatste jaren enorm bezuinigd in de onderwijssector en veel mensen werken enkel nog op projectbasis, zonder dat ze zich op wat langere termijn in de materie kunnen verdiepen. Dat is geen gunstige ontwikkeling voor het democratisch gehalte van onze samenleving. Maar ook niet voor de economische ontwikkeling van Nederland. We leven in een kennisintensieve economie en dat vraagt in feite om investeringen in het onderwijs en onderzoek in plaats van bezuinigingen.

Zo zou het fantastisch zijn als Friesland weer een eigen universiteit zou krijgen. Van daaruit zou men kunnen werken aan kennisintensieve ontwikkeling in de eigen regio. Dit is enorm belangrijk, zowel vanuit het oogpunt van de economische ontwikkeling in de toekomst, als met het oog op het behoud en de koestering van het Friese cultureel erfgoed.

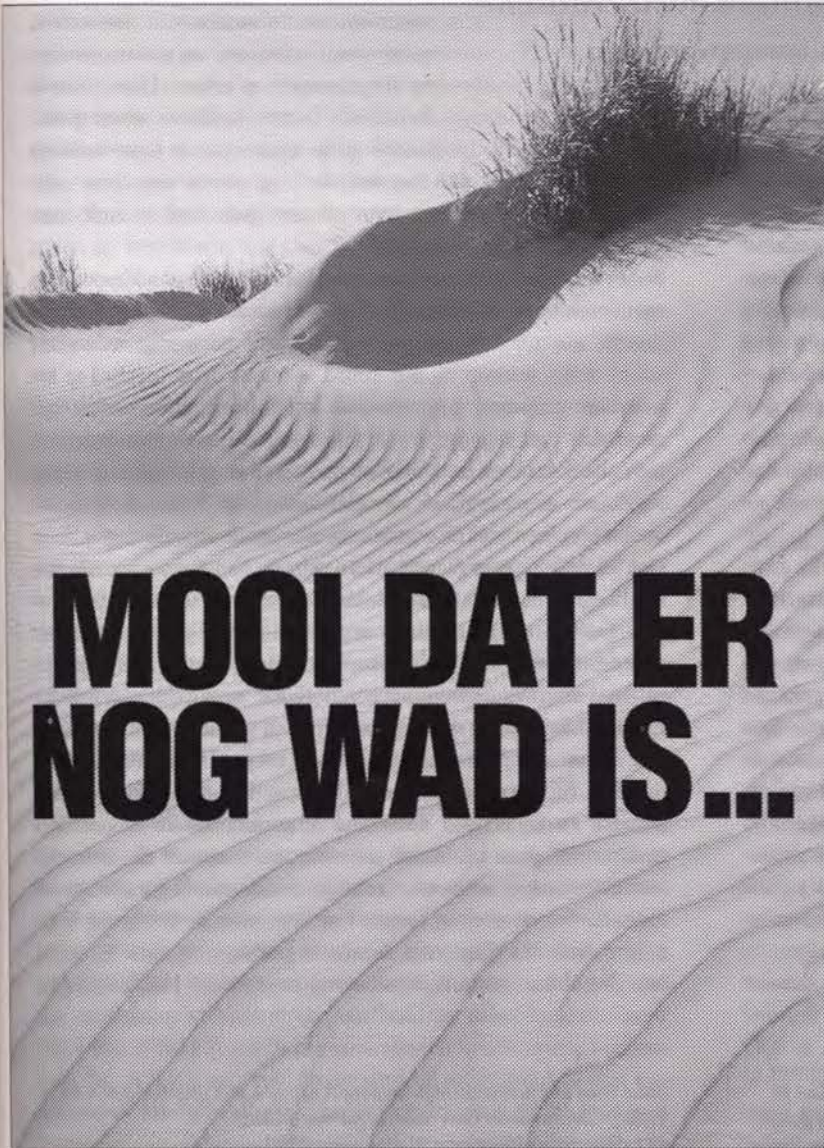
Al pratende valt het me op dat ik een nogal verdedigende toon aansla, maar is in deze tijd van no-nonsense het opkomen voor mensen en regio's in de marge eigenlijk niet hetzelfde als aanvallen en is het wijzen op wat tussen de wal en het schip valt niet gewoon deel van je maatschappelijke verantwoordelijkheid? Er is mijns inziens geen totaal-oplossing voor de regionaal eco-

nomische vraagstukken. De politici zitten in een allesbehalve benijdenswaardige positie. Er spelen lastige dilemma's (1), terwijl de bevolking sterk wantrouwend is en de politiek met argusogen volgt. Totnogtoe heeft het regionaal economisch beleid dat

(1). Kees Verhaar heeft eerder over het dilemma tussen economische ontwikkeling en aantasting van de omgeving geschreven, namelijk met betrekking tot de ontwikkeling van het zogenaamde Megapark in Heerenveen. Zie: "Meer werk naar 't bêste lân fan d'ierde", in: Bestuurlijke dilemma's, SWB en Bestuurdersvereniging D66, Den Haag 1994.

sinds 1951 wordt gevoerd ze ook niet zoveel opgeleverd. De werkloosheid in Friesland heeft een record-hoogte bereikt. Er wordt sterk getwijfeld aan de pretenties van de politiek en aan de effectiviteit van het beleid. Het is ook daarom van belang dat politici verder kijken dan de economische neus lang is. Dus geen one-issue beleid dat enkel en alleen gericht is op 'werk, werk en werk', maar een integraal beleid dat relaties legt met de (culturele) leefbaarheid in de regio. Terwijl ik dit zeg, beseft ik me terdege dat het dan veel moeilijker zal zijn om je als politicus goed te profileren. Maar de totstandkoming van een integraal beleid is nu eenmaal bij uitstek de verantwoordelijkheid van de politiek valt." (AV)

**MOOI DAT ER
NOG WAD IS...**

...MAAR WE MOETEN ER WEL VOOR BLIJVEN KNOKKEN!

Het waddengebied is sprookjesachtig mooi. Een uniek, maar kwetsbaar dieren- en plantenleven.

De Waddenvereniging blijft knokken voor het wad. Uw steun is daarbij onmisbaar!

Word daarom Vriend van het Wad
(voor slechts 25 gulden per jaar).

Als welkomsgeschenk ontvangt u de handige Strandwaaier: prachtige kleurenfoto's en gedetailleerde beschrijvingen van al uw vondsten op het strand. Stuur de bon vandaag nog op!

Ik word 'Vriend van het Wad' (f 25,- per jaar) en ontvang de Jubileumkrant en de Strandwaaier.

Naam .....

Adres .....

Postcode/plaats .....

Stuur deze bon aan: Waddenvereniging, Antwoordnummer 90,
8800 XT Harlingen (postzegel hoeft niet)